

פרשת נצבים

כ"ה אלול ה'תשפ"ב

שנה י' גליון ג'

סדר ק"ש	מוע"ק	הדלקת	לעיקוואוד
לשב"ק	ר"ת	תורות	ברוקלין
9:07/9:47	8:03	6:34	ירושלים
9:05/9:46	8:02	6:33	בני ברק
8:53/9:29	7:50	5:59	אלעד
8:54/9:31	7:47	6:14	
8:54/9:30	7:49	6:07	

רחמי עלי

ליקוטי מאמרים ודברי חיווק ואמונה מספרים הקדושים על פרשת השבוע

היינו שמייגע עצמו למצוא הנקודה בלבו וע"י שמכניס כל כחותיו במעשה דיבור ומחשבה והוא נגד נפש רוח ונשמה וז"ש **בפיך ובלבבך לעשותו.**

שפת אמת, שנת תר"ד

לא יאבה ה' סלוח לו.

מפי הרבני מו"ה נפתלי בירנבוים שמעתי ששמע בשם הרב הקדוש מו"ה אהרן האלבערשטאם אבדק"ק צאנו שהי' קורין לו הקרייזר רב, שאמר בפירוש הכתוב לא יאבה ה' סלוח לו, דהאי לא יאבה לא קאי על השי"ת רק על מה שאמר למעלה (פסוק יח) והתברך בלבבו לאמור שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך ולא יאבה, וכל כך יהיה נשקע בחטאו עד שלא יאבה כלל שה' סלוח לו, ר"ל שה' יסלח לו לא יהיה לו בזה שום רצון, כי אז יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא וכו', אבל כשישראל **יאבה ויכסוף** שה' יסלח לו על חטאיו **בודאי יסלח לו ה'** כי קל רחום הוא ומרחם על בניו בכל עת ובכל שעה, עב"ל ודפח"ח.

הרה"ק מקרייז' זי"ע, הביא הגה"צ ר' ישכר שלמה טייכטאל זצ"ל ה"ד בעל משנה שכור, משנה שכור עה"ת

סוד תקיעת שופר.

אומרים בשם הרה"ק בעל הצמח צדק מחב"ד זי"ע, שסוד תקיעת שופר הוא, טו טו טו (עשה, עשה, עשה), האדם צריך לזכור ש"טו טו טו" הוא צריך לעשות שוב ושוב ושוב.

בשם הרה"ק בעל הצמח צדק מחב"ד זי"ע

צדיק גמור.

האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני ובשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא הרי זה צדיק גמור.

ראש השנה ד עמוד א, בבא בתרא י עמוד ב

הרה"ק בעל ה'חוקי חיים' משומרי אמונים זי"ע היה נותן צדקה בעשרת ימי תשובה והיה **אומר בפירושו, הריני נותן צדקה זו על מנת** (שיחיה בני או שאמר על מנת שאזכה לחיי העולם הבא), **כיון שהגמרא אומרת במפורש שמי שאומר כן הרי הוא צדיק גמור...**

מפי נכדו האדמו"ר משומרי אמונים שליט"א

ספרי חיים וספרי מתים פתוחים.

...ובזה אפשר להמליץ על דור הזה דור עני, מה שאמרו חז"ל (ראש השנה לב עמוד ב) ספרי חיים וספרי מתים פתוחים, והקשו מה ענין ספרי מתים הרי כבר נידונו מזמן ומה עוד יש לעשות בהם ביום הדין. אלא כידוע אמר פעם הרבי ר' בונים מפשיסחא זצ"ל, כמו שצריך לרבי בעולם הזה גם צריכים לרבי בעולם העליון, ואמר על עצמו שלו יש רבי בעולם העליון הוא המהר"ל מפראג זי"ע. גם אנו יכולים לומר שלנו הרבי בעולם העליון הוא כ"ק אאמו"ר זצ"ל זי"ע, וזה הכוונה ספרי מתים לעורר זכותם ומעשיהם הטובים, ובאם אנו במצב שאין לנו הכח לתלות בצדיקים בעולם הזה אזי תולים ברבי שבעולם העליון ומשתדלים לידבק בדרכיו, וע"י זה נזכה ליכתב בספרן של צדיקים עם ביאת גואל אמן.

הרה"ק ר' דוד מתייהו מביאלא זי"ע, להבת דוד, ליל ר"ה אמרים, עמוד קלב

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוהיכם וכו'.

שמעתי בשם אדמו"ר הק מהרי"ץ מסטרעטין שליט"א זצ"ל, אתם נצבים היום כולכם, זה כלל, ראשיכם שבטיכם זקניכם, זהו פרט, כל איש ישראל, חזר וכלל. רבוש"ע, הרי אתה כתבת בתורתך הקדושה שכלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, ועל כן בבקשה ממך שכך באמת תפסוק, הלא הפרט הם צדיקים גמורים שנכתבים ונחתמים לאלתר לחיים, כך גם כתוב לאלתר לחיים טובים את כלל ישראל הכלולים בהם, ע"ד הכתוב (דברים ה, ד) ואתם הדבקים בה אלקיכם חיים כולכם היום.

הרה"ק ר' יהודה צבי מסטרעטין זי"ע, דגל מחנה יהודה (החדש הערה ריא)

ושבת עד ה' אלקיך.

וזהו אומרו ושבת עד ה' אלקיך, שיהיה ה' אלקיך, דהיינו מצות עשה דאנכי ה' אלקיך, עול מלכות שמים. וביאר איך יהיה ההשבה ושמעת בקולו, אנכי מפי הגבורה שמענו. אך לא די במשמעו לחוד, רק ככל אשר אנכי מצוך היום, בתורה שבעל פה להסיר הגאות והעלמות עין מצדקה ודומיהן כמש"ל על אופן זה תהיה ההשבה, דהיינו מעבודה זרה וכל אביזרה. והבן היטב ומישוב הכפל.

נועם מגדים, בתו"ד

ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו.

כי הקב"ה מכריז בעצמו על התשובה, והאדם הרוצה לשוב בתשובה שלימה הוא שומע בקול הכרוז, וזהו ושמעת בקולו, והבן.

הרה"ק ר' פנחס אריה מטורקא זי"ע, חשב האפוד

ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך וכו'.

צריך להבין הלשון ככל, הול"ל כל אשר אנכי, ולקמן אמר ועשית כל אשר אנכי מצוך וכו'.

ונ"ל הנה באמת א"א לנו לשוב תשובה שלימה בגולה, כי שיעבוד מלכויות מעכב, וגם כמה מצות התלויות בארץ שא"א לנו לקיים, אלא באמת רחמנא לבא בעי, וחישוב לעשות מצוה וכו' (ברכות ו עמוד א), וכן כתיב במצרים (שמות יב, כה) וילכו ויעשו, כיון שקבלו עליהם הוי כעשיה. ובאופן הזה צוה ה' כל המצות במדבר, הגם שלא היה אפשר לקיימם כולם במדבר, ולא המתין עד שיכנסו לארץ, כי הקבלה ג"כ מצוה.

וז"ש ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו, לא אמר ועשית כי אי אפשר לעשות הכל, רק להטות אוזן לשמוע ולקבל עליהם, ככל אשר אנכי מצוך היום שא"א לעשות הכל מ"מ אנכי מצוך כדי שתקבל וסגי בזה, דא"א שתעשה את כולם בגלות עד שתבוא אל מקומך. ולכן אמר לקמן כשכבר שב ועשית כל אשר אנכי מצוך, שתעשה בפועל ולא במחשבה לבד כמו בגלות וק"ל.

כתב סופר

כי קרוב אליך הדבר מאוד, בפיך ובלבבך לעשותו.

קרוב אליך כו' בפיך ובלבבך לעשותו. פי' שיכול האדם לעשותו קרוב. ובמדרש הוציא דבר מתוך פיך כי השי"י נטע בכל איש ישראל נקודה גנוחה בלב והאדם צריך רק להוציאו מן אל הפועל. וז"ש יגעתי ומצאתי תאמין

רהשי הלכה

בעריכת
הרה"ג ר' ישכר דוב שטיין שליט"א
מור"ן באלעד
בפיקוח הרב הגאון ר' משה שטיין שליט"א
רב דקל חסידים בני ברק, מור"ן בשבט הלוי.
ונח"מ פסקי מורן ישיבת לוי

פסקים וביורוי הלכות בדברים
המצויים הלכה למעשה מפסקי
מורן בעל שבט הלוי וצ"ל

פסקי הלכות

מהלכות תפילה ותקיעת שופר

א. שליח ציבור שטעה ולא אמר המלך הקדוש: שליח ציבור שטעה ושכח לסיים המלך הקדוש חוזר לראש התפילה, וצריך לחזור ולומר סדר קדושה (עי' שערי תשובה סי' תקפ"ב סק"א ומט"א סי' תקפ"ב סק"ח וע"ע בשו"ת שבט הלוי ח"ו סי' ט"ו אות ב' ובח"ט סי' קל"ד).

ב. אכילה קודם התקיעות: המוכרח מחמת בריאות גופו לאכול קודם תקיעת שופר חייב לקדש ואסור לו לאכול בלא קידוש (עי' שבט הלוי ח"ד סי' נ"ד אות ג' דלאחר שחרית נתייב בקידוש וגם קודם שחרית חייב לקדש מי שהותר לו לאכול וכמבואר בבה"ל סי' רפ"ט ד"ה חובת ובעד"ת שם בשם שו"ת פרי האדמה, וכ"ש לאחר שחרית, וע"ע באורחות חיים (ספינקא) סי' רפ"ט סק"ד), ולאדם חלש אפשר להקל בשתייה קודם תקיעת שופר בלי קידוש (מבית לוי מועדים פ"ד הערה ד', ועי' א"ר סי' רפ"ו סק"ט הובא במשנ"ב שם סק"ט).

ג. אמירת יהי רצון שבין התקיעות: יהיה רצון בין התקיעות טוב שלא לאמרו כלל ועכ"פ לא היה"ר שמוזכרים בהם שמות מלאכים, רק לעמוד בהכנעה אמיתית בקדושה ובטהרה ובחרדה מאימת הדין ולהתוודות בלחש ע"ד שכל"ה הק' או עכ"פ בהרהור (עי' שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' ס"ה שהצדקים המדקדים האמיתיים לא אמרוהו כלל ועכ"פ לא היה"ר שמוזכרים בהם שמות המלאכים, וע"ע במשנ"ב סי' תקצ"ב סק"ב דלהדה"ח אין לאמרו בין התקיעות משום הפסק, ובשעה"צ סק"טו"כ הדיעב"ץ בסידורו התדי לאמרו וע"כ במקום שנוהגין כן אין למחות בידם).

ד. אמירת אשר יצר בין תקיעות דמוישוב לתקיעות דמעומד: מותר לומר אשר יצר בין תקיעות דמוישוב לתקיעות דמעומד וכן בין התקיעות דמעומד (שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' ס"ו אות ה' וח"ו סי' ע"ט אות א' דמשמעות השו"ע סי' תקצ"ב ס"ג דדוקא שיחה אסורה ולא אמירה דמוישוב אלא דברי"ף ר"ה יא. משמע דאסור כמש"כ בפנ"ר"ה ל"ד: ולדינא נשאר הפנ"י בצ"ע, והעיקר להלכה כר"ה ור"ן דפליגי על הר"ף, ועי' באריכות בברורי הלכות הכא).

ה. הגיע לבהכ"נ לאחר תקיעות דמוישוב האם יוצא יד"ח בתקיעות דמעומד ומתי יברך על התקיעות: הגיע לבהכ"נ לאחר תקיעות דמוישוב יכול לכוון לצאת יד"ח בתקיעות דמעומד ויכוון שלא לצאת יד"ח בתקיעות דמוישוב הלחש כדי שלא יצטרך לברך באמצע שמו"ע אלא יכוון לצאת יד"ח בתקיעות שחזרת הש"ץ ויברך לפני התקיעות לשמוע קול שופר ושהחיינו (שו"ת שבט הלוי ח"ט סי' קל"ד וח"י סי' ק"ח).

ו. בעל תוקע המאריך בתפילתו או יחיד המאריך בתפילתו האין ינהגו בתקיעות שבלחש: במקום שתוקעים בתפילת הלחש והבעל תוקע מאריך בתפילתו וכשהקהל ממתין לתקיעות במלכויות וכן בזכרונות ושופרות, עדיין לא הגיע לשם, יכול לתקוע אף שהוא עדיין בתוך הסדר ואינו הפסק בדיעבד, וכן יחיד המאריך בתפילתו במלכויות ותוקעים לזכרונות ישמע התקיעות אף שאינם על הסדר שלו (שו"ת שבט הלוי ח"י סי' פ"ח דלכתחילה צריך להשתדל שיתקע כשגמר הברכה אבל בדיעבד כיון שזה מסדר התפילה בר"ה יתכן שאינו הפסק גם באמצע הברכה וה"ה לענין שמיעה של המאריך במלכויות וכבר תוקעים לזכרונות).

ביורוי הלכות

אמירת אשר יצר בין תקיעות דמוישוב לתקיעות דמעומד

רשאי לדבר עד שיגמור, ואטו מי שיתחיל לבדוק חמצו כלום אסור לו לדבר עד שיגמור ביעורו, א"כ בא ונאמר שאף מי שמברך המוציא האסור לדבר עד שיגמור סעודתו וליתא, ולפיכך אין הנדון דומה לראיה כלל, ומיהו הואיל ונפק מפומיה דריש מתיבתא ראוי שלא ידבר בהן שלא לצורך עכ"ד.

ובטור סי' תקצ"ב ס"ג כ' דאם שח בין תקיעות דמוישוב לתקיעות דמעומד א"צ לחזור ולברך אבל יש לגעור במי שמישיח ביניהם, וכ' בב"י דמקורו מדברי הר"ף והרא"ש, אמנם הר"ן השיג על הר"ף דאינו דומה כלל לתפילין, אלא דהואיל ונפק מפומיה דריש מתיבתא ראוי שלא ידבר בהן שלא לצורך, ובשו"ע ס"ג כ' המחבר וז"ל לא ישיח לא התוקע ולא הציבור בין תקיעות שמוישוב לתקיעות שמעומד, הגה, מיהו בענין התקיעות והתפילות אין הפסק, ואם דברים בטלים שח א"צ לחזור ולברך עכ"ד, (ועי' בט"ז שם סק"ב שהסכים להר"ף שיש איסור מדינא לדבר בין תקיעות דמוישוב דמעומד ודחה טענות הר"ן). ועי' בשו"ת שבט הלוי ח"ה סי' ס"ו אות ה' שכל מורן וצ"ל דמפסדות לשון המחבר שכל לא ישיח משמע דדוקא שיחה אסורה אבל לא אמירה דמצווה כאשר יצר, אלא שבפנ"י (ר"ה ל"ד: ד"ה בגמ' ומי) כ' דמלשון הר"ף משמע דאין להפסיק לכתחילה כלל בין התקיעות אפי' בשאילת שלום אלא מפני היראה ומפני הכבוד כהלל ומגילה (וכדיני הפסקה בקר"ש כדלעיל), ולפי"ד גם אשר יצר אין לומר עד אחר תקיעות דמעומד וכמש"כ הפוסקים בס"י ס"ו (עי' משנ"ב שם סק"ג) דאין לאמרו בברכות ק"ש, אלא דבפנ"י עצמו נשאר בצ"ע דלא נזכר דבר זה בפוסקים, וסיים שם מורן וצ"ל דלדינא צ"ע לעת הפנאי, ובשבט הלוי ח"ו סי' ע"ט כ' מורן וצ"ל דבצדק חלקו הר"ה והר"ן על הר"ף שכל דמדינא אין להפסיק בין תקיעות דמוישוב לתקיעות דמעומד, דא"ו דומה כלל לשיחה בין תפילין של יד לשל ראש, דהתם ב' מצוות הן משא"כ הכא שהוא באמצע המצווה וכעין אמצע בדיקת חמץ או אמצע הסעודה דבדואי אין איסור מדינא לדבר לאחר שהתחיל במצווה, ולכן למעשה פשוט דמותר לברך אשר יצר כמסקנת הר"ף, ללשון המחבר שכל לא ישיח וכו' ולא הזכיר שיש לגעור, נראה שלא הסכים המחבר להלכה לר"ף דהדבר אסור מדינא ולכן כ' לא ישיח וכמסקנת הר"ן דהואיל ויצא מפי ריש מתיבתא ראוי שלא ידבר בהן שלא לצורך, אבל מ"מ אין לגעור דא"ו איסור מצד הדין, ולפי"ז פשוט דאין להחמיר באמירת אשר יצר וכמש"כ מורן וצ"ל].

וע"כ להלכה למעשה מותר לברך אשר יצר בין תקיעות דמוישוב לתקיעות דמעומד או בין תקיעות דמעומד.

שאלה: האם מותר לברך אשר יצר לאחר תקיעות דמוישוב קודם תקיעות דמעומד, או בין תקיעות דמעומד?

תשובה: כ' הר"ף (ר"ה יא.) שאלו מקמי ריש מתיבתא, המברך יום ר"ה על תקיעת שופר בתר ספר תורה (תקיעות דמוישוב) והשיח (דיבר בינתיים), צריך לברך על התקיעות של סדר ברכות (תקיעות דמעומד) או לא? ואהדר להו, הכין קא חוז רבנן שגוערין בזה ששח עד שלא יתקע על סדר ברכות, אבל לחזור ולברך אינו חוזר, וכ' שם הר"ף דלא דמיא להא דא"ר חסדא (מנחות לו.) דהשח בין הנחת תפילין של יד להנחת תפילין של ראש חוזר ומברך, דהתם ב' מצוות הן, דתפילין של יד (כשאין לו) אינה מעכבת תפילין של ראש, ושל ראש (כשאין לו) אינה מעכבת של יד, ועוד דהתם אינו מברך לאחר ששח, אותה ברכה עצמה, דכשלא שח מברך להניח על שניהם, וכששח ביניהם מוסיף לברך על של ראש על מצוות, ומסיים הר"ף דאע"פ אין להשיח בין תקיעות דמוישוב לתקיעות דמעומד דתנאי (מנחות לו.) שח בין תפילה (של יד) לתפילה (של ראש) עבירה היא בידו והוזרין עליה מעורכי המלחמה וכ"ש כי האי ששח בין תקיעות דמוישוב לתקיעות דמעומד, אלא שאינו חוזר ומברך שצוה אחת היא, צא וראה שהרי ההלל שמברכין קודם לקריאתו ואע"פ בין פרק לפרק פוסק (בימים שגומרין את ההלל דינו כמו בקר"ש, כמבואר בס"י תפ"ח ס"א, ובימים שאין גומרין את ההלל עי' סי' תפ"ב ס"ד) ולא הוצרך לחזור ולברך, והרא"ש שם בס"י י"ב הביא דבריו.

וכתב הר"ן שם שדברי הר"ף בשם ריש מתיבתא תמוהין, וכבר השיג עליו הר"ה (בעל המאור) וכ' שאין אנו זקוקין בזה לגערה ונזיפה דאינו דומה לתפילין דאמרין השח בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו, דהתם כיון דכתביה והיה לאות על ידך ולזכרון בין עיניך ילפינן דצריך שתהא היה אחת לשתייה, והיינו שלא יפסיק בין הנחת השל יד להנחת השל ראש ולפיכך מברך שוב להניח על של יד ומשמש בשל יד ומחזק את הקשר ואח"כ מברך על מצוות על של ראש (דלשי' הר"ה מברכין תמיד ב' ברכות וכשהפסיק ביניהם צריך לברך שוב להניח, וכן פסק הרמ"א בס"י כ"ה ס"ט). כדי שיהיו שתי המצוות תמוהות זו לזו, וכ' הר"ן דאפי' לדי' הר"ף עצמו דכשאנו מפסיק בין של יד לשל ראש מברך להניח בלבד, דרק כשהפסיק ביניהם מברך על מצוות על השל ראש (וכפסק המחבר בס"י כ"ה ס"ט, דל"ז זו אינו גורם לברך שוב פעם ברכת הניחה), ג"כ אינו דומה כלל לתקיעות, דהתם בזה שהוא מפסיק בין השל יד לשל ראש הוא גורם ברכה שאינה צריכה (שלא היה מברך על מצוות באופ"י) ולפיכך עבירה היא בידו, אבל כאן כיון שאינו גורם ברכה למה יזא אסור, הרי לא שמענו בשום מקום שמי שברך על המצווה והתחיל שלא היא

הילולא דצדיקא

נלב"ע
א' דראש השנה תר"מ

הרה"ק
המלבי"ם זי"ע

תולדותיו

הרה"ק ר' מאיר לייבוש בן הרה"צ יחיאל מיכל זצ"ל הנקרא בפי כל על"ש ספרו 'המלבי"ם' נולד לאביו החריף ומופלג בתורה, מוה"ר יחיאל מיכל ווייסער זצ"ל [ועל שמו נקרא הבן בשם מלבי"ם, שהוא על"ש ווייסער. ועוד שהוא ר"ת של שמו הק', מאיר לייבוש בן יחיאל אדר שנת תקס"ט, בעיר וואלוטשיסק אשר על הגבול בין פולין לעסטרייך [אוסטריה]. ומיד הכירו בו כולם כי עדין לגדולות, כי ניחן בכשרונות נדירים מגיל הרך ביותר, ומיד גמלו אביו אומו לחנכו לדברי תורה. אמנם לא זכה אביו לראות בפרי עמלו, וכשהיה עוד שש שנים נתקף אביו במחלה קשה, ונפטר בדמי ימיו ל"ע ול"ע.

אבל אמו לא אמרה נואש, ומיד גמלה בלבה לחנכו במסירות נפש לתורה ועבודה בלי שום פשרות כלל, וכפי שהעיד המלבי"ם בהקדמת ספרו "ארצות החיים" על שו"ע או"ח, ומיד נשאה בזיו"ש הרה"ג יהודה לייב אב"ד וואלוטשיסק זצ"ל, אשר פרס על היתום מאיר לייבוש כנפי חמלה, ושקד לטפח כשרונותיו ולעשותו כלי מלא מחזיק ברכה. ושכר לו מלמד מומחה להחכימו ביתר שאת בתורה הק', את הרה"ג ר' משה הלוי הורוויץ זצ"ל בעל "עמק השידים" להדריכו בנתיבות התורה כי ה' הטובה עלי.

ואכן גדל הילד ויצא אל אחיו הלמדנים אשר בעיר, ומיד הכירו בו כעילוי הצעיר שנוצר לגדולות, אמנם עיקר קנייתו בתורה השכיל לקנות בהתמדתו הגדולה, עד שזכה שנעשו שתי כליותיו כשני רבנים המשכלים אותו בחכמת התורה, וכך זכה לצלול במים עמוקים של הלכה ולחדש פלפולים וביאורים כאחד מן גדולי החבורה.

גלותו בתורה

כשהיה בגיל י"ד שנה לקחוהו אחד מן עשירי עירו חתן לבתו, אבל לא זכה אותו עשיר הרבה זמן להכניס גדול זה בצל קורתו להרבה זמן, והוצרכו להפריד, ובשל כך הוצרך המלבי"ם לעזוב את אביו חורגו ומלמדו המובהק בעיר וואלוטשיסק והתחיל לנדוד ממקום למקום עד שהגיע לווארשא הבירה, ומיד נכנס לישיבתו הרמה של הגאון המהרא"ל צינץ זצ"ל. ומשם התחיל לנדוד עד שהגיע לזידיטשוב להרה"ק שר בית הזוהר, איש קדוש גאון צבאות ישראל, מוה"ר צבי זצ"ל מזידיטשוב (לשון ההקדמה שם), שמיד תהה על קנקנו והכניסו ללימוד תורת הנסתר על אף גילו הצעיר, והסתגר המלבי"ם אז משך שנה ומחצה ולמד חכמה זו מאין הפוגות, עד שסיים עפ"י הדרכות רבו הספרים "עץ חיים" ו"פרי עץ חיים" מכתבי האריז"ל, וזכה אז כשהיה רק בן ט"ו שנה ומחצה להוציא ספרו "מגילת סתרים" בתורת הנסתר.

וכך עלה ונתגדל בחכמת התורה, עד שבשנת "חובר חברים מחוכם" (תק"ץ) התחיל לכתוב את ספרו הגדול על שו"ע או"ח "ארצות החיים" המעטר את גוף דברי השו"ע והרמ"א בהשלמות חידושי דינים מתוך ספרי ראשונים ואחרונים, ומציין מקורות לכל דין ומנהג

מש"ס ומפרשים, ואף מתורת הח"ן, עם שמפלפל בארוכה בנושאים מיוחדים על"פ דרך החקירה והשקלא וטריא לחדור בעומק המושג ולאסוקי הלכתא מגו שמעתא. המעיין בספר, שסגנונו מתובל בטעם זקנים, יתקשה להאמין שמחברו הוא רק בן כ"א שנה.

ועל אף כתיבת ספרו הגדול, לא הרפה עצמו מלעסוק באותו זמן בשאר חיבורים, וכפי שכתב שם בעצמו (בהקדמתו), והמה, חידושי ש"ס, חיבור על הרמב"ם הלכות קדשים ודיני טומאה וטהרה, שו"ת שהחליף עם גאוני הדור, דרושים שנזדמן לו להשמיע במקהלות ישראל, חידושים בקבלה, פירוש על הספר הפילוסופי הידוע "בחינת עולם" להרב הברדשי בן דורו של הרשב"א, ספר המלבי"ם על חמשה חומשי תורה, ועוד "כמה חיבורים קטנים ביתר חכמות" (דקדוק וכי"ב). אבל משפט הבכורה להוציא לאור עולם נתן לספרו "ארצות החיים", כיון 'היותו לענין דינא ולתועלת הרבים'.

וכך כתב הגאון את ספרו (עד סימן לא באו"ח) משך קרוב לה' שנים, מיד החל לנדוד ממקום למקום לקבל הסכמותיהם של גדולי ישראל על ספרו, וכך נסע לארכה ולרחבה של חבל איירופע, וביקר אז במדינות פולין, דייטשלאנד (אשכנז), אונגארן (הונגריה), איטליה, פראנקרייך (צרפת), הולנד, ועוד. ואכן קיבל הסכמותיהם של גאוני עולם, ה"ה הרה"ק מרן החת"ם סופר זצ"ל, הג' ר' בנימין וואלף בעל שערי תורה זצ"ל, הג' ר' נחום טריבטעש בעל הקובץ מניקלישבורג זצ"ל, הג' שמואל בערנשטיין מאמסטערדאם זצ"ל, ועוד גדולי ישראל, ואף הגאון ר' עקיבא אייגער שלא היה נמנה כלל בין הכותבים הסכמות על ספרי מחברי זמנו, הריץ אליו מכתב יזידות על חידושי תורה עפ"י מה שכתב בספרו. ואכן כשהלים מסעותיו בענין ההסכמות, נסע לעיר ברעסלאו אשר באשכנז כדי להדפיס את ספרו, ושם מצא את מבוקשו ה"ה הרה"ג ר' שלמה זלמן טיקטין זצ"ל שהיה מגדולי הלוחמים נגד המשכילים, ונקשרה נפשו בנפשו, ואכן דאג לכל מחסורו ואירח אותו בצל קורתו, והציע בו נכדו בת עשירים מעירו, ואף דיבר על לבו שיאות לקחת כסא רבנות כדי שליוכל לישב באהלה של תורה במקום קבוע, ולא יצטרך עוד לנדודו ממקום למקום.

לוחם מלחמות ה'

חשב המלבי"ם לישב בשלווה באהלה של תורה, מיד קפץ עליו רוגזו של המשכילים, ואכן אז הגיע לעיר ברעסלאו אחד מראשי ה"מתקנים" הרפורמים, אברהם ג. הנודע לשמצה ימ"ש, שביקש להצטרף כחבר לבי"ד העיר, ומצא לו תומכים מבין תקיפי העיר ופורקי העול. ומשנתקל בסירובו המוחלט של הגרש"ז זצ"ל שידע בתעותו, פשטו יד התקיפים להעביר את מרא דאתרא מכסא הרבנות וקיבלו הורמנא מטעם הרשות להדחה זו. מיד יצא המלבי"ם מגדרו, אברך שעוד לא מלאו לו שלושים שנה, והתחיל להקהיל אסופות בבתי מדרשות שבעיר, ונשא לפני הציבור דרשות מלהיבות לבל ילכו בעצת חטאים, וכשהוא מזדזז ליריא ה' לצאת למלחמת מצוה נגד הרפורמים

ולהגן על כבוד רבם. הוא הצביע בדבריו על המזימות החבויות של ה"מתקנים" החדשנים, ועל הסכנה האורבת מהם להמשך היהדות, במיוחד כשמדובר באיש צבוע כדוגמת גייגר העושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס. דרשות המלבי"ם גרמו אז לתסיסה בין יהודי הקהילה, שלומי אמונים שפנו לעזרת אישים ידועי שם וע"פ פניית הגאון ר' שלמה אייגער זצ"ל מפחנא אל הקיסר הפרוסי וילהלם ניתן צו מלכותי להשיב את הגרש"ז טיקטין על כנו. הקהילה בברסלאו התפלגה מאז לשתיים שומרי תורה לחוד ורעפורמים לחוד.

ויהי כי כן פשתה המספחת של הרפורמים, מיד אזר רבינו המלבי"ם חיל ויצא ללחום מלחמות ה' בעוז ותעצומות, ומיד הפסיק מלכתוב את ספרו הגדול "ארצות החיים", והתחיל לכתוב את ספרו "פירוש המלבי"ם על כ"ד ספרי תנ"ך, כדי ללמד את העם בינה, ולפענח נעלמות תורת ה' לנביאיו הק', כי הרעפורמים התחילו ללמד עקלקלות בסילוף דברי הנביאים, וביותר בפירוש חילוקי הלשונות, והכל כדי ללחום מלחמות ה' בגלוי.

ויהי אז היו רבים וטובים שתחילו לחשוד בהמלבי"ם כי גם הוא נגרר אחריהם, בהיות עסקו בהגיון ובדקדוק. פעם אחת באו לפניו איזה אנשים מכת המשכילים בחשבם שגם הוא שייך לכת שלהם, אך רבינו מיד בראות לבושם שהוא כלבוש העכ"ם ומגולחי זקן, הבין מיד מי הם לפניו, שאלם מה מבוקשם ממנו. אמרו לו, כי ברצונם לדבר עמו בדברי מחקר לשון עברי. אמר להם בחכמתו, כי מתחילה אני רוצה לדעת עם מי יש הכבוד לדבר כעת, ומהו מדריגת חכמתם טיבם ומהותם. השיבו לו, שהם מכת המשכילים. אמר להם, א"כ מהו פירוש משכילים. ולא ידעו לענות לו דבר ברור, עד שאמרו שנראה פירוש "קענערס" [יכולים]. אז פנה עליהם בחזקה ואמר להם, עתה אמרתם נכונה, אתם יכולים להשחית הפיאות והזקן ולעבור על כל עבירות שבתורה בשאט נפש, גירש אותם מביתו בבושת פנים.

אשכנתיה דרבי

בסוף ימיו חלה רבינו מאוד, והוצרך לדרוש ברופאים, ונסע לקעיו בירת אוקריינע ודרש ברופאים שם ואכן נתנו לו רפואות למחלתו עד ששב קצת לאיתנו, ורצה לנסוע לעיר קרעמטשינג שבחרו בו לשמש ברבנות בעירם, ומאוד רצה רבינו להגיע לשם להיות עמם בימי חודש תשרי, אולם מחלתו חזרה בו ונתגברה מאוד עד שלא איפשר לו לנסוע, ומצבו התמיר מיום ליום ולא הואילו הרופאים להציל את חייו, ואכן ביום א' דראש השנה שנת ה' אלפים תר"מ בבוקר שקע שמשו של רבינו ונשמתו הטהורה עלתה השמימה, זקן בן שבעים שנה ושבע ימים בריבוי כבוד שמים בעולם. מסופר, כי בעת שנכנסו החברא קדישא להתעסק בקדשים, כשהסירו את הסדין מגופו הקדוש, נתמלא כל הבית כולו אורה, ויעמדו כולם דום ברעד משך שעה ארוכה מאין יכולת להתקרב אל הקודש. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

באור החסידות

להוזה דעות' לבעל המאה קולות של שופר לו יש הדעה 'בדין'

אתם נצבים היום כלכם לפני ד' אלקים ראשכם שנצבים וקניכם ושטריכם כל איש ישראל מחוטב עיצך עד שאב מימך.

בחנית שבת זו ידוע מהספרים הק' מעלתה הגבוהה, שדומה לאותה 'שבת בראשית' הראשונה, היינו השבת שקדמה לבריאת העולם [ראה בני יששכר מאמרי שבת ה, י; זרע קודש לפרשת חוקת ד"ה עוד במדרש מהרה"ק מענדל מרימנוב; מאור ושמש ליקוטים] כי ללא מחשבה אין מעשה. במדרש איתא - 'נצבים', בקומה זקופה. אלא שלכאורה נראה כמתמיה מאחר שבזוה"ק ובמדרש מפורש: 'אתם נצבים היום' דא ראש השנה, ואיך יתכן לומר שיש לבוא בקומה זקופה בזמן של דין, כשפחד ומורא יעלה על ראשנו, אדרבה הזמן גרמא לבוא בהכנעה ובכפיפות קומה, שהרי זה היום תחילת מעשיך וכולם עוברין לפניו בדין. גם למה כתיב שם אלקים יחד עם שם הוי"ה שהוא כולו רחמים.

בחינה גדולה אמר בדבר הרה"ק רבי משה מפשעוורטסקא זי"ע, לפי הידוע שכל תרי"ג מצוות שבתורה, הינם חלק בלתי נפרד מגוף האדם, וכל מצוה יש לה שייכות בכונה מיוחדת לאיזה אבר מהגוף כלבוש רוחני, בין מצוות עשה ובין לא-תעשה, כולם מכוונים בדיוק ממש לרמ"ח אברים ושס"ה גידים שבאדם, ואם אחת מהנה לא נחסרה ממנו לקיימה כהלכה, הרי שזוכה לגוף שלם ובריא לעבודת ד' וקומת גופו שלימה ורצויה, שהרי המצוות וקיום המעשים טובים הם המקיימים ונותנים כח לנשמה ומכך ניוון הגוף הגשמי. ומיילא בזמן שאתם נצבים בראש השנה לפני כסא כבודו במתן דין והשבוך על כל מעללי איש ומצדדי גבר, הרי חובת כל היצורים לעת כזאת כשנגיע ליום המלכות, שתהא קומתו שלימה בכל המעשים, והגוף יהיה ניצב כראוי לפני בוראו, וזה רק מבח שלימות העבודה בתורה ומצוות ומעשים טובים. ואין כאן הוראה לבוא בקומה זקופה הנראית כגוף כלפי חוץ, אלא תביעה ודרישה רוחנית מהאדם שיעשה רצון בוראו במחשבה דיבור ומעשה בהכנה נכונה מבעוד מועד, ומיילא בבוא העת יגיע ויהיה כבר בדרגה הראויה בלבוש הרוחני לגוף. וכשתהא קומת גופו שלימה ברוחניות ומיילא יזכה לקומה זקופה לפני ד'.

עוד הבנה יש ללמוד בזה, לפי מה שאמר המקובל האלקי בעל המגלה עמוקות וכן המקובל האלקי רבי שמשון מאוסטרופולי זי"ע על הנאמר בפרשת כי תבוא בפסוקי התוכחה עניני היפך הברכה, והנה כתוב שם כ"ו פעמים שם הוי"ה ברוך הוא, לנחמנו שגם מה שנראה בהשקפה ראשונה לקללה, בכל זאת הטוב והרחמים מסתתר שם. והנה הגימטריא לשם הוי"ה ב"ה כ"ו פעמים עולה תרע"ו אותיות י'עות. ובכך מפורש הפסוק בתהלים "רבות רעות צדיק" שנראה ח"ו כרעה, אבל באמת מספר זה הוא תוצאה מתוך שם הוי"ה כ"ו פעמים, ובמיילא ברור ומובטח ש"מכילם יצילנו ד", ברחמי הגדולים, שבפנימיות הדבר מהרע נהפך הכל לטוב.

ולענינו, הרי לפני פרשת התוכחה נאמר "ואולך אתכם קוממיות", זה הרמז שכשנגיע לראש השנה צריך לבוא בתקומה, ולחזק עצמו בחסדי הבורא שכבר תחל שנה וברכותיה, ולא בפנים נפולות מדאגת העונש שבפרשת התוכחה. אדרבה בדייקא כתיב "אתם נצבים היום לפני ד' אלקים" כי משם אלקים המכוון על דין צריך לעשות המתקה ולהפוך להיות לפני ד' המכוון על רחמים. שהכל יהיה לטובה ולברכה בצדקה וחסד. לכן קראו בשבוע העבר פרשה זו, לרמז כי כבר כלתה שנה וקלותיה, ומכאן ואילך אנחנו עומדים כבר בפרשת 'נצבים' שהנה כבר נכנסים ובאים לקראת השנה הבאה לטובה בברכות לרוב, ויתקיים בנו תחל שנה וברכותיה.

עוד רמזו בספה"ק על הפסוק 'אתם נצבים' אותיות 'אמת', שבזכות המידה הגדולה הזאת, וזכים להיות נצבים ונזכרים לפניו לטובה ביום הדין - ראש השנה. וביתר שאת, הלא 'אמת' נוטריקון 'תשורי מראש אמנה', רמז על מעלת הבטחון הרב שיש לעם ישראל תחילה לראש, קודם שמוגיע עת הדין שסמוכים ובטוחים על השלי"ת שברחמי הגדולים וחסדי המרובים יקבל תפילותינו, ומכח האמונה שיש לעם ישראל ששמוחים בתורה ומצוות ד' בהתחדשות הבריאה, וזכים לשירה ושמהה בזכיותם בדין לחיים טובים.

העיקר שבהם הוא המלכת הבורא עלינו כמאחז"ל 'אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכונו עליכם', ולכאורה פלא וכי בכל השנה אין קבלת מלכות, הרי פעמיים בכל יום באהבה אומרים 'שמע ישראל' ומייחדים שמו יתברך בכל העולמות. ומכאן המאור ושמש שהיום הזה הוא ממש מעין הנובע לכל השנה, שעל ידי שישאל מקבלים המלכות, וזכים שתתחדש 'המלוכה והממשלה' לכל השנה, שתהיה קבלת העול בכל יום כראוי להיות לפניו. וזה פירוש מאחז"ל אמרו לפני מלכויות בראש השנה, ומתוך כך ריווח לכם להמליך אותי בכל השנה כראוי.

הנה שגור בפי העולם מאמר 'למי שיש את המאה לו הדעה', ובספה"ק בית אהרן (דף קמ"ד) אומר על זה, שאין זה מליצה בעלמא, אלא כוונה עמוקה על ראש השנה, שמי שיש לו השלימות במאה קולות, לו הדעה בדין, לכך אומרים בפיוט 'להוזה דעות - בדין, היינו הדעות של קולות השופר לזכות בדין, כשמכין עצמו ומעורר הכוונה למצוות שופר. ובני ישראל שמקיימין בשמחה מצות תקיעת שופר יש להם בודאי ומת דעה בשמים להיכנס בדין והיחתם לאלטר בספקן של צדיקים גמורים. על כן השבת והזאת הוא לנו זכר לאותה שבת בראשית, מעין כח הרצון הקדום, שכל אדם צריך לקיים בעצמו ולהזקין לפשוט לחזק רצונו לקראת יום ראש השנה שיהא היום תחילת מעשיך, ואנו עם ישראל עם סגולתו, נהנינו כל אדם חפץ ליטול חלקו המיועד לו בבריאת העולם, לעשות רצונו יתברך ולמלאות תפקידו הנדרש ממנו בכל יום.

נצור לשונך

עפ"י סדר הלימוד היומי

הלכות שמירת הלשון

כח אלול- הלכות אסורי רכילות - הציורים

ת. אָבֵל אִם הוּא מְכִיר לְפִי הַעֲנִין, שֶׁהִמְחַתֵּן מִרְמָה לְחַתֵּן בְּעֵינֵי הַנֶּדֶן (נדונייה) או המזונות, מאד ומאד צריך להתישב בדבר, קדם שיגלה זה לחתן, פי צריך לזה הרבה פרטים:

א) שיתבונן היטב, שהוא מרמהו באמת, דהינו, שיכיר בברור את טבעו הרע או את גדל עניונו, או ששמע ממנו בפרוש, שאינו מבטיח, רק לפנינו. (ולא יחליט תכף את הענין בדעתו לחשב על המחמתו, דמפני שהוא אינו תקיף במעמדו, בודאי לא יתן לו הנדן או המזונות שהבטיח, דהלא אנו רואים כמה פעמים, שאנשים באלו משלמין את התחייבותם יותר מן בעלי הבתים הגבוהים).

ב) צריך לידע, שאלו היה החתן יודע זה - לא היה מתרצה לו, דפעמים הרבה מצי שהחתן אינו רוצה, רק להוציא מהמחמתו כל מה שהוא יכול, אָבֵל אִינוּ תְלוּי בְּזֶה כָּלֵל עֵקֶר הַשְּׂדֵיךְ, ובאפן זה בודאי לא שיק התר זה לילך ולגלות לו. (אם לא שהוא רואה, שדבריו יהיו תועלת לחתן, שיתיעץ איתו להוציא מהמחמתו בטוחות על זה).

ג) שמצד החתן לא תהיה רמיה, דאם גם החתן מרמה באיזה ענין שיהיה, יצא זה בזה, ופשוט דאסור לגלות לו.

ולבד זה צריך גם פן לזה שאר הפרטים הנ"ל. על פן אין למהר לגלות, פי אם אחר שיתבונן היטב בזה, פי נשלמו כל הדברים שכתבנו.

מקדש מועד

ואיכור שיחה בשעת התפילה

בניין השיבות עניית אמן

ספות הרוה את הצמאה - מי שלא מדבר בשעת התפילה

סלוח לו - יסלח לו הקדוש ברוך הוא על חטאיו

תכל שנה וקלותיה ותחל שנה וברכותיה, כולנו עברנו בכלל ובפרט שנה של כל מיני שמועות לא טובות לא עלינו ולא עליכם, כל מיני קושי שעברו אנשים, כל מיני ישועות שחיו אנשים ויש שעדיין מחכים, במים ומי באש, והרי כולנו בתוכינו רצוננו לעבוד את בוראינו, הבה ניקח זכות גדול ליום הדין ונקבל על עצמינו לא לדבר בשעת התפילה לכל הפחות מנעת רק עד אחר יום הקדוש, זכות גדול זה של כבוד שמים - לכבד את הבורא בטח יעמוד לנו שנוכה לשנה טובה ומבורכת עם כל מיני ההשפעות והברכות שנראה עין בעין א"ה אמן ואמן.

בפירוש דעת זקנים מבעלי התוספות על הפסוק (פרק כט פסוק יז) בשרירות לבי אלך למען ספות הרוה וכו' לא יאבה ה' סלוח לו, אומר הדעת זקנים וזה לשונו: כלומר שירצ' להוסיף החטאים שהוא רוח ונשבע מהם שאין בהם יצר הרע, כגון לבשת כלאים עם הצמאה עם החטאים שהוא תאב וצמא להם כגון גזל ועריות. אבל עכשיו שתבואו כלכם בברית ותקבלו האלות והשבועות תדעו כי העובר על הברית לא יאבה ה' סלוח לו כי אז יעשן אף ה' וקנאתו וכו' (וכן ראה בפירוש הרא"ש).

על פי זה. הנה ידוע מצדיקים שאמרו (הגה"צ ר' מאיר שפירא מלובלין זצ"ל או הגה"צ ר' ישראל סלנטיער זצ"ל) שלדבר באמצע התפילה הרי זה דבר שאין בזה יצר הרע ותאוה, כי סתם דבר בלי טעם... אס כן מי שלא מדבר בשעת התפילה, הרי אינו נכנס בכלל ספות הרוה את הצמאה, ואם כן אז הקב"ה כן יסלח לו - דרך על מי שחוטא בדבר שאין בו תאוה ויצר הרע - רק על זה לא יאבה ה' סלוח לו, ומכלל לאו אתה שומע הו' יסלח ה' לנו ולכל כלל ישראל ויברך את כולנו בשנה טובה ומתוקה אכיה"ה.